

Riktlinjer för att förebygga och hantera

HOT OCH VÅLD MOT FÖRTROENDEVALDA

Innehållsförteckning

1. Inledning och bakgrund	3
Omfattning.....	3
Syfte	3
Mål	3
Utbildning av förtroendevalda mot hot, våld och allvarliga trakasserier.....	3
Definitioner	3
Otillåten påverkan	3
Otillåten påverkan kan handla om påtryckningar som:	4
Hot.....	4
Våld	4
2. Roller och ansvar	4
Säkerhetsansvarig inom de politiska partierna	4
Förtroendevald	5
Kommunen/säkerhetssamordnaren.....	5
3. Förebyggande åtgärder	5
Attityder.....	5
Kommunikationsstrategier	6
Hemsidor, e-post och sociala medier	6
Uppmärksamhet kring bostaden och vägen till och från bostaden	6
4. Rutin vid hot mot offentligt sammanträde	7
Kommunfullmäktiges ordförande.....	7
Kommunstyrelsens samt nämndernas ordförande	7
Beslut om säkerhetskontroll.....	7
Genomförande av säkerhetskontroll.....	7

Checklista offentliga sammanträden	8
Riskfaktorer	8
Före mötet (planering):	8
Efter mötet (följa upp och förbättra)	8
4. Rutin vid hot, våld och allvarliga trakasserier mot förtroendevald.....	9
När en incident har ägt rum.....	9
Polisanmälan.....	9
5. Checklistor	10
Egna åtgärder om du utsätts	10
Hot eller våldssituation	10
Åtgärder vid hot eller allvarliga trakasserier via telefonsamtal	10
Misstänkta försändelser och föremål	10
Åtgärder vid hot eller allvarliga trakasserier via e-post, sms/mms, meddelandelappar eller sociala medier	11
Kapade konton (fejk-konton).....	11
När en förtroendevald utsätts för stalking	11
Checklista för stöd vid incidentrapportering.....	12

1. Inledning och bakgrund

Sotenäs kommun är en politisk styrd organisation och har därmed ett särskilt ansvar att skydda och bevaka de demokratiska värden som organisationen vilar på. För att trygga demokratin och ett hållbart politiskt ledarskap måste de förtroendevaldas säkerhet värnas. Statistiken visar på att allt fler lokalpolitiker blir utsatta för hot, trakasserier eller våld. Kvinnor är särskilt utsatta. Detta kan få till följd att människor avstår att ta politiska uppdrag eller hoppar av i förtid. Mot bakgrund av ovanstående är det av vikt att det finns en beredskap i kommunen för att förebygga respektive hantera hot och våld mot förtroendevalda.

Omfattning

Dessa riktlinjer tillämpas vid olika former av hot, våld och trakasserier mot förtroendevalda i Sotenäs kommun med koppling till deras offentliga uppdrag. Riktlinjerna omfattar även hot och våld riktat mot förtroendevalda i samband med offentliga sammanträden.

Syfte

Riktlinjerna ska utgöra ett stöd och en vägledning för kommunens förtroendevalda i syfte att öka tryggheten vid utförande av sina offentliga förtroendeuppdrag.

Mål

Målet med riktlinjerna är att förtroendevalda som utsätts:

- Ska kunna utföra sitt uppdrag utan inskränkningar.
- Ska känna godtagbar trygghet och säkerhet i sitt uppdrag.
- Inte ska påverkas i sitt beslutsfattande.
- Ska veta vad man kan eller bör göra om man råkar ut för hot, trakasserier eller våld.

Utbildning av förtroendevalda mot hot, våld och allvarliga trakasserier

Inför och under varje mandatperiod ska förtroendevalda utbildas i frågor som rör hot, hat och trakasserier som riktas mot förtroendevalda. Upprättade riktlinjer och därtill hörande dokument och rutiner ska göras kända. Särskilt ska information och utbildning för samtliga nyvalda förtroendevalda prioriteras. Även de politiska partierna rekommenderas att arbeta proaktivt med trygghetsfrämjande och förebyggande säkerhetsåtgärder.

Definitioner

Otillåten påverkan

Ett samlingsnamn för hot, våld och trakasserier är otillåten påverkan. Med otillåten påverkan avses allvarliga trakasserier och hot samt våldssituationer mot person och

egendom som riskerar att påverka den enskildes beslut i vilket förlängningen kan utgöra ett hot mot demokratin. Hotet som riktas kan även omfatta personer, djur eller föremål som har stor betydelse för den som hotas.

Otillåten påverkan kan handla om påtryckningar som:

- Trakasserier som exempelvis kränkning, ofredanden eller subtila ”hot”.
- Hot som exempelvis utpressning eller uttryck som medför att den hotade personen fruktar för sin egen eller annans säkerhet eller egendom.
- Korruption i form av otillbörliga erbjudanden av olika slag.

Hot

Hot innebär att någon hotar att skada någon person, närstående eller dennes egendom. Hot kan även omfatta andra personers djur eller föremål som har stor betydelse för den som blir utsatt. Hotet kan ske via telefon, sms, mail, sociala medier, direkt tilltal eller med hjälp av vapen. För att hotet ska vara brottsligt i lagens mening måste den som blir utsatt uppfatta hotet som allvarligt.

Våld

Med våld avses slag, sparkar eller annan typ av fysiskt våld som riktats mot förtroendevalda med anledning av deras uppdrag. Våld är, fysiskt sett, den grövsta formen av otillåten påverkan. Det kan vara våld, till exempel misshandel, mot en förtroendevald, en anhörig eller en kollega. Det kan även handla om våld mot egendom, till exempel skadegörelse.

2. Roller och ansvar

Förtroendevalda är inte formellt anställda, därför är inte hot och våld mot dem en arbetsmiljöfråga i juridisk mening och arbetsmiljölagen (AFS1993:”) är därmed inte tillämplig.

Säkerhetsansvarig inom de politiska partierna

- Partierna bör själv utse säkerhetsansvariga kontaktpersoner¹ t.ex. gruppledarna, som kan stödja sina medlemmar i händelse av hat, hot, och våld samt vid behov övergripande ansvar för kontakter med polis och kommunens säkerhetssamordnare.
- Den säkerhetsansvarige inom partiet skall vara väl uppdaterad kring eventuella risker som kan förekomma för de förtroendevalda inom sitt parti samt aktuella, kontroversiella frågor som väcker starka känslor bland medborgarna.

¹ Ofta har partierna en säkerhetsansvarig utsedd person på nationell eller regional nivå och denna funktion kan vara ett stöd i det lokala arbetet. Partiernas förutsättningar ser olika ut varför olika lösningar kan behövas.

- Säkerhetsansvarig tillsammans med kommunens säkerhetssamordnare ansvarar för rådgivning och stöd till utsatta och för att ta emot, dokumentera och administrera incidentrapporter.

Förtroendevald

- Medverka vid utbildning om hot och våld, ta del av rutinerna om förebyggande arbete och ha kännedom om åtgärder vid incidenter.
- Varje enskild förtroendevald ansvarar för att rapportera eventuella incidenter till säkerhetssamordnaren.

Kommunen/säkerhetssamordnaren

- Säkerhetsansvarig tillsammans med kommunens säkerhetssamordnare ansvarar för rådgivning och stöd till utsatta och för att ta emot, dokumentera och administrera incidentrapporter.
- Säkerhetssamordnaren i kommunen ansvarar vidare för att vid behov informera och anordna utbildning samt för att kontaktvägar finns upprättade med polis och andra berörda myndigheter.

3. Förebyggande åtgärder

Attityder

Det finns en mer eller mindre outtalad norm i samhället som säger att medborgarna ska förhålla sig skeptiska till politiker, ibland finns även ett politikerförakt. En del incidenter skulle kanske ha förhindrats om allmänheten hade haft en annan attityd gentemot politiker. De flesta förtroendevalda är förvärvsarbetande som engagerar sig politiskt på sin fritid.

Ibland kan förtroendevalda utsättas för incidenter av någon med politiskt extrema åsikter. Det är viktigt att markera mot sådant. Ett samhälle som inte tydligt tar avstånd från våldsbejakande extremism samt från de grupper som använder sig av sådana metoder riskerar att bli polariserat.

Vissa incidenter skulle säkerligen förhindrats om en del förtroendevalda hade en annan attityd gentemot andra förtroendevalda.

I vissa rapporter framgår att förövaren emellanåt har varit en annan förtroendevald, ibland till och med från det egna partiet. Personpåhopp och hätsk tongång mellan förtroendevalda förekommer både i politiska debatter och i utspel i medier. Det behövs en samsyn i de olika fullmäktigeförsamlingarna och inom partierna om vilket samtalsklimat som är acceptabelt. Samtalstonen förtroendevalda sinsemellan är normerande. Om förtroendevalda har en hård ton och använder personangrepp mot varandra legitimerar det allmänheten att använda samma jargong mot politiker i allmänhet.

Kommunikationsstrategier

En kommunikationsstrategi kan innehålla riktlinjer för hur politiska budskap och beslut förmedlas, vem som bör framföra det samt hur eventuella konflikter kan bemötas. Ordförandepositionen är mer utsatt än andra positioner. Ordföranden är också den som ”frontar” beslut och känsliga frågor och därför i stor utsträckning syns i offentliga sammanhang. För att inte en enskild representant för en hel nämnd eller till och med hela fullmäktige kan synligheten roteras bland flera.

Det händer ibland att den vinklingen i media blir personbetonad och att sakfrågan kommer i skymundan. En viktig åtgärd är att förskjuta fokus från den enskilde till kollektivet genom att flera ställer sig bakom de beslut som eller de ställningstagande som debatteras. Det är särskilt viktigt när negativa beslut kan väcka hotfulla och ibland aggressiva reaktioner. På så sätt läggs ansvaret där det hör hemma, det vill säga partiet eller den politiska församlingen och inte på individen.

Hemsidor, e-post och sociala medier

Det är bra att sätta en gräns mellan privatlivet och förtroendeuppdraget. Var medveten om faran att lägga ut för mycket information och bilder på privata hemsidor eller sociala medier som Facebook och Twitter. Denna information kan lätt användas av personer som önskar framföra hot eller vill göra skada. Var också medveten om att e-posttrafik kan vara lätt åtkomligt. Beträkta därför e-postsäkerheten som gamla tiders vykort.

Tänk på hur du skriver på sociala media.

- Berätta vad du har gjort inte vad du ska göra.
- Berätta aldrig om någon annan (familj, vän, partikollega).
- På Facebook kan man till exempel ha en öppen profil som förtroendevald och en stängd profil för privat bruk.

Uppmärksamhet kring bostaden och vägen till och från bostaden

En del personer som framför hot, ägnar sig ibland åt att systematiskt kartlägga vanor och levnadsmönster. Man bör därför vara uppmärksam på omgivningen och andra trafikanter, som man möter eller passerar på väg till eller från bostaden. Oavsett om man färdas i bil, åker kollektivt eller promenerar bör man vara vaksam på om någon följer efter på ett sätt som verkar omotiverat. Om så är fallet bör man en tid framöver variera sina tider och färdvägar som man tar sig till och från bostaden eller arbetsplatsen. Var också uppmärksam på bilar som normalt inte brukar stå i närheten av bostaden och arbetsplatsen eller personer som omotiverat tycks uppehålla sig i närheten.

4. Rutin vid hot mot offentligt sammanträde

Den 1 juli 2010 infördes lag (2010:294) om säkerhetskontroll vid offentliga sammanträden i kommuner och landsting. Enligt lagen får kommuner och landsting anordna säkerhetskontroll vid sina offentliga sammanträden om det finns anledning att misstänka brott som medför fara för någons liv, hälsa, frihet eller omfattande skadegörelse på egendom i samband med sammanträdet.

Kommunfullmäktiges ordförande

Det är fullmäktiges ordförandes roll att ansvara för ordningen under sammanträdet. Ordföranden har rätt att visa ut den som uppträder störande och inte rättar sig efter tillsägelse. Ordförande får inte utvisa någon utan att först ha gett en tillsägelse. Bestämmelse om ordförandes rätt att utvisa störande personer gäller såväl åhörare som ledamöter och ersättare Om det under sammanträdet uppstår oordning så att sammanträdet inte på ett meningsfullt sätt kan fortsätta så får ordföranden bestämma att sammanträdet ska ajourneras eller som en sista väg upplösas.

Kommunstyrelsens samt nämndernas ordförande

Till skillnad från fullmäktiges sammanträden är huvudregeln för nämnder och styrelser att sammanträden hålls inom stängda dörrar. En nämnd eller kommunstyrelse får däremot besluta att dess sammanträden ska vara offentliga om fullmäktige medgett det och ärendet som behandlas vid sammanträdet inte avser myndighetsutövning eller innehåller sekretessbelagda uppgifter.

Om en nämnd eller kommunstyrelsen håller offentliga sammanträden så gäller i fråga om ordning vid sammanträdet samma regler som för fullmäktige.

Beslut om säkerhetskontroll

Beslut om säkerhetskontroll fattas av den som är eller ska vara ordförande vid sammanträdet. Enligt lagen ska samråd med Polisen och hotbilda-bedomning göras innan ordföranden beslutar om säkerhetskontroll.

Genomförande av säkerhetskontroll

Det är Polisen som beslutar om säkerhetskontrollen ska genomföras av närvarande polis eller om den kan utföras av ordningsvakt. I det fall en säkerhetskontroll genomförs får den omfatta identitetsundersökning av besökande personer till sammanträdet.

Vid säkerhetskontrollen eftersöks vapen och andra föremål i väskor, paket och dylikt som kan vara ägnade att komma till användning vid brott. Besökare som inte underkastar sig beslutad säkerhetskontroll får vägras tillträde till sammanträdet och avvisas eller avlägsnas dessa lokaler. Samma åtgärder får vidtas mot den som inte följer en uppmaning att lämna vapen eller farliga föremål ifrån sig.

Checklista offentliga sammanträden

Risikfaktorer

- Kan mötet dra till sig ett intresse från grupper eller individer som utgör en särskild risk för hot och våld eller som på annat sätt kan vara ute efter att störa mötet? (behandlas några kontroversiella ämnen?)
- Finns det risk för överförda hotbilder? (medverkar personer eller grupper som har en hotbild riktad mot sig?)
- Pågår andra evenemang i närheten som kan påverka situationen? (demonstrationer, möten med mera)
- Vilken bedömning gör arrangören/ordföranden av hotbilden utifrån stämningläge, medierapportering, antal deltagare och eventuell övrig information?

Före mötet (planering):

- Vid möten utan utpekad ordförande ska en ansvarig för ordningen och säkerheten på mötet alltid pekas ut och vara känd bland deltagarna.
- Undvik ensamarbete, se till att det finns medhjälpare/kollega på plats. Prata ihop er innan mötet om hur ni hanterar uppkomna situationer och vem som gör vad.
- Se till att lokal polis är underrättad om situationen. Informera exempelvis om eventuella kontroversiella budskap som kan påverka hotbilden.
- Ordna med en smidig väg till och från talarstol. Inga åskådare bakom ryggen eller fysiska hinder i utrymme mellan talare och publik.
- Se över möjligheten att larma. Ladda mobiltelefoner, bestäm vem som larmar, till vilka nummer och se över möjligheten till snabb hjälp.
- Transport till och från mötesplatsen bör ses över. Parkera bilen lämpligt för att underlätta en snabb och smidig ankomst och avfärd, ordna eventuellt sällskap till och från mötet.

Efter mötet (följa upp och förbättra)

- Om polis är underrättad, kontakta dem och berätta att aktiviteten är avslutad.
- Om något hänt, se till att drabbad inte lämnas ensam. Prata igenom händelsen och utifrån situationen kontaktas lämpliga parter.
- Vad gick bra och vad kan göras bättre?

4. Rutin vid hot, våld och allvarliga trakasserier mot förtroendevald

När en incident har ägt rum

- Rapportera incidenten till partiets säkerhetsansvarig och kommunens säkerhetssamordnare.
- Dokumentera incidenten så noggrant som möjligt, se mall för incidentrapportering.
- Polisanmäl vid misstanke om brott.
- Upprätta en incidentrapport.
- Undersök behov av stöd och tillgodose i rimlig mån.
- Återkoppla till den utsatte och följ upp händelsen.

Polisanmälan

Grundregeln är att brott ska polisanmälas och att polisen ska utreda dessa. Förtroendevalda har lagstadgad rätt att begära att polisanmälan blir åtkomstskyddad. Det innebär att endast de tjänstemän hos polisen som är berörda och arbetar med ärendet kan ta del av innehållet. Om ett angrepp kan bero på gärningspersonens negativa inställning till den drabbades hudfärg, nationella eller etniska ursprung, religionstillhörighet, trosbekännelse eller sexuell läggning är det viktigt att det anges vid polisanmälan. Detta klassas som hatbrott och kan leda till straffskärpning vid lagföring. I första hand gör den förtroendevalda en polisanmälan. Partiets säkerhetsansvarig och kommunens säkerhetssamordnare kan bistå vid anmälan.

5. Checklistor

Egna åtgärder om du utsätts

Hot eller våldssituation

- Larma 112, ropa på hjälp
- Vid akutsamtal uppge vem du är, platsen, skador hot, drabbade samt telefonnummer man når dig på
- Försök uppträda lugnt, lyssna utan att avbryta den som hotar, undvik motargument
- Försök att uppmärksamma andra på situationen
- Om hotet övergår till handling
 - Ta skydd
 - Ropa på hjälp
 - Försök ta dig från platsen
 - Nödvarn

Åtgärder vid hot eller allvarliga trakasserier via telefonsamtal

- Om någon ringer och framför ett hot, försök att hålla igång samtalet så länge som möjligt och försök att lyssna till rösten, sättet att uttrycka sig, eventuella bakgrundsljud etc.
- Anteckna allt som sagts och era intryck av personen.
- Ställ frågor som: mot vem/ vilka riktas hotet, när ska hotet genomföras, var ska hotet genomföras?
- Personens dialekt, utländsk brytning/språk.
- Finns möjlighet så spela in samtalet.

Misstänkta försändelser och föremål

Får du hotelsebrev, spara brev och kuvert och kontakta säkerhetsansvarig för vidare bedömning om åtgärder. Post/föremål som levereras till ditt hem eller arbete kan vara ett hot mot din säkerhet. Var särskilt uppmärksam på försändelser och föremål som avviker från det normala. Öppna inte försändelser som väcker misstankar. Var extra uppmärksam på försändelser om:

- Den är ojämn, sned eller bucklig
- Den ger ljud ifrån sig
- Har inskränkande text som ”personligt” eller ”får endast öppnas av”
- Är lätt/tung i förhållande till storleken
- Har olje- eller fettfläckar
- Saknar returadress

Åtgärder vid hot eller allvarliga trakasserier via e-post, sms/mms, meddelandelappar eller sociala medier

- Blir du hotad via Internet så ta en så kallad skärmdump (print screen) och spara bilden
- Spara e-postmeddelanden
- Spara SMS och MMS
- Kontakta säkerhetsansvarig i partiet och kommunens säkerhetssamordnare

Kapade konton (fejk-konton)

Om någon kapar eller öppnar ett falskt socialt media-konto i en förtroendevalds namn:

1. Anmäl kontot. Det finns ofta upplysningar om hur du går tillväga på webbplatsen.
2. Informera partiets säkerhetsansvarig och kommunens säkerhetssamordnare.
3. Händelsen bör polisanmälas.

När en förtroendevald utsätts för stalking

- Dokumentera och upprätta en logg. Samla allt som kommer från stalkaren, dvs. e-post, telefonsamtal och sms. Kontrollera att informationen sparas och en försvinner av misstag.
- Ta reda på mot vem förföljelsen riktar sig. Är det bara en person eller flera? Vad kan ha hänt beteendet? Har det hänt förut? Finns det ett mönster av den typen av kontakt som är nytt?
- Ta reda på vem stalkaren är. Kolla ip-adresser i e-postmeddelandet, telefonnummer och kommunens egna databaser. Är han eller hon en kund eller en före detta medarbetare?
- Skicka ett tydligt nej via e-post/brev med en tydlig markering att ni inte vill att stalkaren ska ha någon kontakt med de förföljda personerna. Spara en kopia på all korrespondens.
- Informera kollegorna. Se till att alla medarbetare är medvetna om situationen och att de inte bör ha kontakt med stalkaren. Kontakter verkar som utlöser och stärker stalkarens självförtroende. På så sätt kan det leda till en spiral av eskalerande våldshandlingar eller våld.
- Analysera allvaret i hotet. Vilken metod använder han eller hon? Har personen uppträtt hotfullt? Kolla offentliga register. Har han dömts för brott tidigare? Äger personen ett vapen?
- Skydda den drabbade. Byt ut alla e-postadresser och telefonnummer, styr om dem till den säkerhetsansvarige. Se till att reception och bevakningsbolag är

medvetna om stalkarens inte är välkommen. Hur ser det ut i den drabbats hem?
Behövs larm? Ändringar i resväg?

- Polisanmäl om hotet bedöms som allvarligt. Se till att få med all dokumentation. Anmäl utan brottsrubricering. Begär besöksförbud. Se till att all kontakt från polisen går till partiets säkerhetsansvarig eller säkerhetssamordnaren och inte till den drabbade förtroendevalda.

Checklista för stöd vid incidentrapportering

- Vem rapporterar incidenten?
- Vem utsattes? Namn, nämnd, position?
- Vad utsattes personen för och hur?
- När och var ägde händelsen rum? Var det någon som såg händelsen? Till exempel annan förtroendevald, familjemedlem etc.
- Vem/vilka utsatte den förtroendevalde? Känd/okänd förövare? En eller flera personer?
- Antas förövaren tillhöra en grupp/ falang av något slag?
- Finns det någon känd utlösande faktor? T.ex en särskilt politisk fråga, ett beslut, annat?
- Beslut om ev. åtgärder? Ex. Polisanmälan, säkerhetsinformation till den utsatte etc.
- Hur upplevde den utsatte incidenten? Skrämmande eller inte? Allvarligt menad eller inte? Andra upplevelser eller känslor?
- Har polis kontaktas?
- Har incidenten polisanmälts?
- Har återkoppling skett till den utsatte?
- Har den utsatte behov av stöd/ hjälp?
- Har den utsatte fått stöd/hjälp?